

dolio, eamque videns ait : Ecce stulta ista rusticana in tunica non erubescit. Cui maritus : O miraculum ! hæc utrumque confusionem suam cooperuit, tu vero undique lacera et nuda non erubescis culpam vestitam vel nudare ? Ita est, omnis detractor, qui propria mala non videns aliena semper accusat. ROSWEID. in *Vitis PP.* l. vi.

Detractorum nota vox et gladius est, vox nisi ; cum dicunt : bonus esset, nisi hoc vel illud vitium haberet. Unde natum distichon :

Si nisi non esset, quam felix quilibet esset !
Sunt pauci visi, qui caruere nisi.

Detractionem vere comparat Marchantius caudæ Draconis Apocalyptici, quia, sicut ille sua hac caudæ tertiam partem stellarum et celo traxit ; ita detractor majorem partem hominum in abyssum inferni secum præcipitat. MARCH. in *Horto Past. tr.* IV, lect. XVII, prop. 2.

Elephas, licet corpore et viribus emens, usque adeo lamen timet mures, ut, si vel solum illorum odorem senserit, timeat ; ita et summi quique viri coram detractoribus sibi timere non immerito debent. Ibidem.

DAMNUM. — Theocritus olim interrogatus, quæ essent immanissimæ feræ ? respondit : In montibus et silvis leones et ursos esse omnium ferarum ferocissimos, in oppidis vero et urbibus feneratorum et detractorum. ARIST. l. VII, anim. 4.

S. Augustinus detractorem corvo ex Arca a Noe emissio comparat, qui non est reversus ad Arcam, sed eadaveribus in diluvio nantibus adhesit ; virum bonum vero columbæ viridem ramum honestæ laudis et commendationis reportanti. S. AUG. l. XII, contra *Faustum*.

In Levitico, Deus scabiosos a sacrificio arceri voluit, quia nec tunc continere se potuissent, ne scaberent ; similes ergo scabiosis cum sint detractores, quid mirum, si a Dei ministerio removeantur ? LEV. XI. *Engelgr.* Dom. 8. post Pent. §. 2.

In obsidione Rhodi Andreas de Moraillo, Eques Lusitanus simulans se exoubias iustare, litteras, in urbem ejaculatus est telo alligatas ; sic detractores per suas sagittas detractionum ad quantumcumque vallata loca penetrant.

Festivum est, quod Poeta lusit, uno jaculo piscem in aquis, hirundinem in aere, et leporem in campis trajectum fuisse :

Trans amnem visus lepus est, contenditur arcens
Ocius, et celeri missa sagitta manu.
Fortis salit piscis, prognæ prætervolat, hærent
Tres uno in telo, piscis, hirundo, lepus.

Simile quid detractores faciunt tres uno sermone offendentes.

AXIOMATA.

Si decus est morum, ne cures verba majorum.

Murium pessimus, qui lingua rodit. BOCHLER. V. *detractio*.

Ita commune proverbium, teste Marchantio : In astrum nunquam digitum intende, id est, de magnatibus nihil temere loquere. Ita Pythagoras monebat. MARCHAN. II, lect. XVII, prop. II.

Quia, sicut recte dixit Isidorus Pelusiota, bona existimatione nihil est præstantius ac melius, ne Cresi thesauros quisquam cum ea comparaverit. Tales enim esse censemur, quales fama cujusque est ; huic aures, huic oculi intenduntur. Melius omnibus, quam singulis creditur ; singuli enim decipere et dici possunt, nemo omnes neminem universi fefellerunt. FAB. conc. VI. in *Dom.* III, post. Pent. n. 3.

Hinc et Plautus.

Ut fama est homini, sic solet pecunia invenire.
Ego si bonam famam mihi servasse, sat ero dives.

Huic, quod morti tribuitur Symbolum : *Nemini parco* ; etiam detractorum proprium est ; quia fama difficulter ex integro restituitur. ISID. l. III, *epist.* XIV.

AUCTORES.

Joannes Busæus, in *Panario*, V. *Detractio*.
Hieremias Drexelius, in *Phœtonte*, c. XV, XVI, XVII et XVIII.

Jacobus Marchantius, in *Horto Pastorum*, tract. IV. lect. XXVII.

Henricus Engelgrave, in *Dom.* VIII, post *Pent.*

Matthias Faber, in *Opere trip.* in *Dom.* III, post *Pent.* conc. IV, v et VI. Item, in *Auctario* them. IV. in *Dom.* IV. post *Pascha*.

Jacobus Alvarez, tom. II, lib. II, c. VI, § 4.

Josephus Langius, in *Polyanth* V. eod.

Antonius Dauroltius, c. III, tit. 124.

Josephus Mansi, in *Bibl. Mor.* tract. 24.

D E U S .

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est substantia spiritualis, omnes perfectiones simpliciter simplices (id est, tales quas melius est habere, quam non habere) continens. S. Augustinus sic eum fusiis descripsit : Deus vera et summa vita, in quo et a quo, et per quem bona sunt omnia, quæ bona sunt. Deus, a quo averti, cadere et in quem redire, reviviscere, et in quo habitare, vivere est. Deus, quem nemo amittit, nisi deceptus ; quem nemo querit, nisi admonitus ; quem nemo invenit, nisi purgatus. *In Soliloq.*

Immo et Plato eum agnovisse videtur, dum dixit : Deus est summum bonum, supra omnem substantiam omnemque naturam, quod cuncta expetunt, cum sit ipse plene perfectionis, et nullius indignus.

ATTRIBUTA. — Duplicis generis attributa ei conveniunt. 1. *Negativa*, qualia sunt esse incorporeum, increatum, infinitum, immensum, immutabilem, incomprehensibilem, invisibilem, ineffabilem, simplicem, indivisum, æternum, 2. *Positiva*, qualia sunt esse bonum, sapientem, omnipotentem, justum, misericordem.

TRINITAS PERSONARUM. — Tres reperiuntur in Deo Personalitates, Patris, Filii, et Spiritus Sancti, distinctæ quidem a se mutuo realiter, non autem a natura, æqualem gloriam et majestatem cœternam habentes, ita ut qualis est Pater, talis sit et Filius, et Spiritus Sanctus.

PROCESSIONES. — Duæ etiam *processiones* inveniuntur in Deo, per quarum priorem Filius a Patre generatur, mediante cognitione essentiae et rerum possibilium, ac proinde, quia vere est processio viventis a vivente, velut principio conjunctivo in similitudinem naturæ, generatio vocatur ; per posteriorem Spiritus Sanctus a Patre et Filio spiratur, et procedit mediante volitione seu amore mutuo Patris et Filii, unde spiratio passiva dicitur, cui ex parte Patris et Filii spiratio activa utriusque communis, realiter distincta, sicut et generationi passivæ Filii in Patre generatio activa seu Paternitas respondet. Et de his duabus processionibus intelligendum est, quod S. Athanasius in Symbolo dixit : Pater a nullo est factus, nec

creatus, nec genitus ; Filius a solo Patre non factus, nec creatus, sed genitus. Spiritus Sanctus a Patre et Filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.

MISSIONES. — Missio Personarum divinarum est apparitio temporalis Personæ procedentis. Dividitur in visibilem, quæ est ad terminum visibilem, quomodo Filius missus est, ad naturam humanam assumendam ; et invisibilem, quæ fit interno et spirituali modo ; uti S. Spiritus missus est ad mentes nostras, charitate Dei replendas.

OPERATIONES. — Duplicis quoque generis operationes Deo conveniunt. 1. Internæ ; et hæc sunt intellectio et volitio. 2. Externæ ; et hæc sunt Angelus, Homo, Mundus, cœteræque creaturæ.

EX S. SCRIPTURA.

DEI EXISTENTIA. — Dixit Dominus ad Moysen : Ego sum, qui sum. EXOD. III. 14.

Deus qui fecit mundum, et omnia, quæ in eo sunt, hic coeli et terræ eum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam et inspirationem, et omnia. ACT. XVII. 24.

Hæc dicit Dominus, Rex Israel, Redemptor ejus, Dominus exercituum : Ego primus et ego novissimus, et absque me non est Deus. ISAAE XLV. 6.

UNITAS. — Videte quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me. DEUT. XXXII. 49.

Ego ipse sum ; ante me non est formatus Deus, et post me non erit. ISAAE XLIII. 10. Scito ergo hodie, et cogita in corde tuo quod Dominus ipse est Deus tuus in celo sursum, et in terra deorsum, et non sit alius. DEUT. IV. 39.

PERFECTIO. — Ego ostendam omne bonum tibi. EXOD. XXXIII. 19.

Magnus Dominus, et laudabilis nimis ; et magnitudinis ejus non est finis. PS. XIX. 13.

Ecce gentes quasi stilla situlae, et quasi momentum stateræ reputatæ sunt ; ecce insule quasi pulvis exiguus. ISAAE XL. 15.

Multa dicemus, et deficiemus in verbis ; consummatio autem sermonum ipse est in omnibus. Glorificantes Dominum, quantumcumque poteritis, supervalebit adhuc, et

admirabilis magnificentia ejus. *ECCL. XLIII. 29.*

POTENTIA. — Deus cujus iræ nemo potest resistere; et sub quo curvantur, qui portant orbem. *JOB. IX. 13.*

Tu es, Domine, qui vitæ et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis, et reducis. *SAP. XVI. 13.*

Multum valere tibi soli suberat semper, et virtuti brachii tui quis resistet? *SAP. XI. 13.*

Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas a Deo sunt. *ECCL. XI. 14.*

Ipsè dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt. *PS. CXLVIII. 5.*

Ipsè enim solus est, et nemo avertere potest cogitationem ejus; et anima ejus, quodcumque voluit, fecit. *JOB. XXIII. 13.*

Adonai Domine, magnus es tu, et prævalens in virtute tua, et quem superare nemo potest. *JUDITH. XVI. 16.*

Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia.

OMNISCIENTIA. — Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus; omnia autem nuda et aperta sunt in oculis ejus. *HEB. IV. 13.*

Parvum est cor hominis et inscrutabile; quis cognoscat illud? Ego Dominus scrutator cor, et probans renes. *JER. XVII. 9.*

Abyssum et cor hominum investigavit. Non præterit illum omnis cogitatus, et non abscondit se ab illo ullus sermo. *ECCL. XLII. 18 et 20.*

Ecce enim in cælo testis meus, et conscius meus in excelsis. *JOB. XVI. 20.*

JUSTITIA. — Non subtrahet personam e jusquam Deus, nec verebitur magnitudinem ejusquam; quoniam pusillam et magnum ipse fecit, et æqualiter illi cura est de omnibus. *SAP. VI. 8.*

Ne dixeris: Peccavi, et quid accidit mihi triste? Altissimus enim est patiens redditor. *ECCL. V. 4.*

Justus es, Domine, et omnia judicia tua justa sunt. *TOB. III. 3.*

Justus Dominus Deus noster in omnibus operibus, quæ fecit. *DAN. IX. 14.*

IMMENSITAS. — Putasne Deus e vicino ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe? Si occultabitur vir in absconditis, et ego non videbo eum, dicit Dominus? Numquid non cælum et terram ego impleo, dicit Dominus? *JER. XXI. 23.*

Quo ibo a Spiritu tuo? Et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in cælum tu illie es.

Si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, et habitavero in extremis maris, etenim illic manus tua deducet me, et tenebit me dextera tua. *PS. CXXXVIII. 7, 8, 9 et 10.*

Quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, movemur, et sumus. *ACT. XVII. 27, 28.*

IMMUTABILITAS. — Ego Dominus, et non mutor. *MALACH. III. 6.*

Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. *PS. CI. n. 23, 19.*

Non est Deus quasi homo, ut mentiar; nec ut filius hominis, ut mutetur.

Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis umbratio. *JAC. I. 17.*

ÆTERNITAS. — Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus. *ISAÏÆ XL. 28.*

Priusquam montes fierent, aut formaretur terra et orbis, a sæculo et usque in sæculum tu es Deus. *PS. LXXIX. 2.*

Hæc dicit Excelsus et Sublimis, habitans æternitatem. *ISAÏÆ LVII. 15.*

AMOR ERGA HOMINES. — Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, et simus. *I. JOAN. III. 1.*

In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum Unigenitum misit in mundum, ut vivamus per eum. *JOAN. IV. 9.*

Audite me, domus Jacob, et omne residuum domus Israel, qui portamini à meo utero, qui gestamini à mea vulva. *ISAÏÆ, XLVI. 3.*

In charitate perpetua dilexi te; ideo atraxi te miserans. *JEREM. XXXI. 3.*

Hoc enim bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. *I. TIM. II. 4.*

Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis, qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam et ego resuscitem eum innovissimo die. *JOAN. VI. 40.*

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

EXISTENTIA. — Deus est in semetipso, sicut, A et Q. In Mundo, sicut Rector et Auctor. In Angelis, sicut Sapor et Decor. In Ecclesia, sicut Paterfamilias in domo. In Anima, sicut Sponsus in thalamo. In Justis, sicut Adjutor

et Protector. In Reprobis, sicut Pavor et Horror. *S. AUG. super Orat. Dom.*

Ex perpetuitate creaturarum intelligitur Creator æternus, ex magnitudine Omnipotens, ex ordine et dispositione Sapiens, ex gubernatione Bonus. *S. AUGUST. super Joan.*

Deus non partibus constat, ut corpus; non affectibus distat, ut anima; non formis substat, ut omne quidem factum est. *S. BERN. de Consid. lib. V.*

UNITAS. — Unus omnium Deus; neque enim illa sublimitas potest habere consortem, cum sola teneat omnem potestatem. Ad divinum imperium etiam de divinis mutemur exemplum. Romanos geminos unum non capit imperium, quos unum cepit uteri hospitium. Pompeius et Caesar affines fuerunt, nec tamen necessitudinis fœdus in æmula potestate tenuerunt. Nec tu hic de homine mireris, cum in hoc omnis natura consentiat. Rex unus apibus est, dux unus in gregibus, et in armentis rector unus; multo magis mundi Rector est unus, qui universa, quæcumque sunt, verbo jubet, ratione dispensat, virtute consummat. Hic enim videri non potest, visu clarior est; nec comprehendi, tactu purior est; nec asstimari, sensu major est. Et ideo sic Deum dignæ æstimamus, dum inæstimabilem dicimus. In nostra dedicandus est mente, in nostro consecrandus est pectore. Nec nomen Dei quaerant, *Deus* nomen est illi. Illic vocabulis opus est, ubi propriis appellationum insignibus multitudo dirimenda est. Deo, qui solus est, Dei vocabulum totum est. *S. CYP. in s. quod Idola non sunt Dei.*

TRINITAS. — Est Trinitas, creatrix, Pater, Filius, et Spiritus Sanctus; ex qua cecidit creata trinitas, memoria, ratio, et voluntas. Et est trinitas, per quam cecidit, videlicet per suggestionem, delectationem, consensum. Et trinitas in quam cecidit, videlicet, cœcitas, immunditia, impotentia. Et trinitas, per quam resurgit, fides, spes, charitas; quæ tremibres habent subdivisiones. Est enim fides præceptorum, signorum, promissorum. Est spes veniæ, gratiæ, et gloriæ. Et est charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. *S. BERN. in serm. parv. s. 1.*

In summa Trinitate tantum est una, quantum tres simul sunt; et nec plus aliquid sunt duæ, quam una res, et in se infinita sunt; ita et singulæ sunt in singulis, et etiam omnia in singulis, et singula in omnibus, et

omnia in omnibus, et unum omnia. *S. AUG. I. VI. de Trinitate.*

Inquirere de Trinitate, perversa curiositas est; et credere ac tenere, sicut S. Ecclesia tenet, fides atque securitas est. Videre autem eam, sicuti est, perfecta et summa felicitas est. *S. BERN. s. 1. in parv. ser.*

Ubi quaeritur unitas Trinitatis, Patris, Filii, et Spiritus Sancti, nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quaeritur, nec fructuosius aliquid invenitur. *Id.*

PERFECTO. — Omne, quod de Deo dicitur, eo ipso indignum est, quod dici potuit; ejus enim laudi non sufficit obstupescens conscientia, quomodo ergo sufficit loquens lingua? *S. GREG. I. XXVI. Mor. c. XXII.*

Si quis conspiciat Deum intellexerit, quod vidit, non ipsum est conspiciens, sed ejus aliquid. Perfecta enim ipsius ignoratio, vera cognitio est, quia ipse supra omnem mentem et substantiam noscitur. *S. DIONYS. Epist. 2.*

Deus tibi totum est: si esuris, panis; si sitis, aqua tibi est; si in tenebris, lumen tibi est; si nudus es, immortalitate tibi vestis est. *S. AUG. ser. IX, super Joan.*

Quam dives in misericordia, quam magnificus in justitia, quam munificus in gratia! Domine Deus noster, non est qui similis sit tibi. *S. BERN. ser. XLVII.*

Omnia in Deo reperimus, unus est qui quaeritur, sed in quo omnia continentur. O lucrum mirabile! O compendium singulare! Cur nos per diversa fatigamus? Ad ipsum ergo unanimiter festinemus, post quem cuncta bona ultra non quaeremus, sed tenemus. *CASSIODOR. supra Psalm.*

BONITAS. — Ipse quippe Dominus noster Jesus Christus dixit: Nemo bonus, nisi solus Deus. Nonne stimulavit nos ad inquirendum, et distinguendum, quid sit bonum ab alio bono bonum, et bonum in seipso bonum? Quam ergo bonum est, a quo sunt omnia bona; omnino nullum invenies bonum, quod non ab illo sit bonum. *S. AUG. sup. Ps.* Quid vagaris, o homuncio, per multa quaerens bona corporis et animæ? Quære unum bonum, in quo est omne bonum, et sufficit. *S. ANSEL.*

JUSTITIA. — Justi, cum contra desiderium quodlibet agi conspiciunt, ad occulta Dei judicia recurrunt, ut in eis videant, quod inordinatum intus disponitur, quod inordinatum foris currere videtur. *S. GREG. I. XVI. Mor. c. XIV.*

Judicia Dei quanta obscuritate nequeunt conspici, tanta humilitate debent venerari. Idem, l. XXVII, *Mor.* c. II.

Deus nonnulla percipit, et nonnulla inulta relinquit. Quia si nulla resecaret, quis Deum res humanas curare crederet? Et rursus, si hæc cuncta perciperet, extremum iudicium unde restaret. Idem l. I, *Mor.*

IMMENSITAS. — Deus manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse supra omnia, ipse infra omnia. Superior est per potentiam, inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem. Sursum regens, deorsum continens, extra circumdans, interior penetrans. S. GREG. hom. XVII *super Ezech.*

SAPIENTIA ET OMNISCIENTIA. — Cum a Deo non credimus nos videri, in sole clausos oculos retinemus, illum a nobis abscondimus, non nos illi. S. GREG. l. XXV, *Mor.* c. V.

Sic gressus meos semitasque consideras, et diu noctaque super custodiam meam vigilas, omnes sentias meas diligenter notans; speculator perpetuus, veluti si totius creaturae tue, coeli et terræ oblitus, tantum me solum consideres, et nihil tibi sit curæ de aliis. S. AUG. in *Medit.*

Deus totus oculus est, quia omnia videt; totus manus est, quia omnia operatur; totus pes est, quia ubique est. S. AUG. *Epist.* XXX.

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Super omnia, et in omnibus requiesces, anima mea, in Domino semper, quia ipse Sanctorum aeterna requies, in quo cuncta bona simul et perfecte sunt, et semper fuerunt, et erunt; atque ideo minus est, et insufficientis, quidquid præter te ipsum mihi donas, aut de te ipso revelas, vel promittis, te non viso, nec plane adepto. Lib. III, c. XXI.

Non est similis tui, in cunctis mirabilibus coeli et terræ. Sunt opera tua bona valde, iudicia tua vera, et providentia tua reguntur universa. L. III, c. XXI.

Ecce Deus meus et omnia. Quid volo amplius, et quid felicias desiderare possum? O sapidum et dulce verbum, sed amanti verbum, non mundum, nec ea, quæ in mundo sunt: *Deus meus et omnia!* Intelligenti satis dictum est, et sepe repetere iucundum est amanti. Te siquidem præsentem iucunda

sunt omnia; te vero absente fastidiant cuncta. L. III, c. XXXI.

Diu parvus erit, et in terra jacebit, qui aliquid æstimat magnum, nisi solum unum, immensum, æternum bonum. Nam quidquid Deus non est, nihil est, et pro nihilo computari debet. L. III, c. XXXI.

Tu, Domine, semper idem ipse es, et permanes in æternum, semper bonus, justus et sanctus, bene, juste, ac sancte agens omnia, et disponens in sapientia. L. III, c. XL.

Omnia, quæ ad pacem videntur esse, et felicitatem habendam, te absente nihil sunt, nihilque felicitatis in veritate conferunt. Finis ergo omnium bonorum et altitudo vite, et profunditas eloquiorum tu es; et in te super omnia sperare, fortissimum solatium servorum tuorum. L. III, c. LX.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

UTILITAS. — Cum S. Procopius iudicio siteretur, et ei imperatum esset, ut diis immolaret, unum solum Deum se scire dixit, cui, sicut ab eo præceptum esset, soli esse sacrificandum. Cum vero ei ulterius imperaretur, ut quatuor Imperatoribus hostias offerret, hoc Homeri carmen protulit: Non bona res multi Domini; Rex unicus esto! Et extemplo securi percussus est. EUSEB. l. VIII, *Hist.* c. XII.

S. Tiburtius, cum Iudex pavementum carbonibus ardentibus sterni jussisset, dixisset que illi: Tiburiti, aut diis nostris sacrifices oportet, aut per istos carbones nudis tibi pedibus est incedendum; mox signo crucis facto se munens, filenterque in prunis ambulans: Disce, inquit, ex hoc, solum esse Deum, quem Christiani colunt; prunæ enim mihi flores videntur. *Breviar. Rom.* 2. *Aug.*

TRINITAS. — Cum S. [Augustinus in civitate Hipponensis librum de S. Trinitate componeret, et more suo post studia ad relaxandum animum mare obambulare, vidit puerum miri decoris argenteo cochleari aquam a mari haustam in fossulam, quam in littore effoderat, infundentem. A quo, cum, quid moliretur? quæsiisset, respondit ille, se totum mare in fossulam eam transfurum. Cumque Augustinus hoc impossibile fore diceret, subiecit puer: Citius ego mare in hanc scrobem colligam, quam tu parvo tuo volumine immensum atque inexplicabile

SS. Trinitatis mysterium comprehendas. THOMAS CANTIPR. l. I, *Apom.* c. XLIX, p. 3.

Simoni cuidam de S. Trinitate dubitanti, et ob id in magna anxietate constituto, Christus Dominus bis apparuit in somnis, excitans eum ac dicens: Ne dubites de SS. Trinitate, sed crede firmiter, prout Ecclesia Catholica credit, et docet. His dictis Christus disparuit, Simonemque ab omni tentatione liberavit. S. ANTONIUS, *Hist.* p. 3, tit. 24, c. IX, §. 6.

Cum, anno 461, in civitate Nannecensi Episcopus Missam celebraret, ante ipsum tres guttæ splendissimæ ejusdem magnitudinis ceciderunt, quæ in se mutuo cœuentes, in unum pretiosissimum lapidem coneroverunt; quem Episcopus reverenter atollens, cum in cruce multis unionibus ornata includi jussisset, repente omnes alii uniones per se deciderunt, quasi huic miraculoso lapidi, SS. Deitatem et Trinitatem representanti, libenter cedentes, et honorem deferentes. S. GREGOR. TURON. l. I de *Glor. Martyr.* c. XIII.

In Clare de monte Falcone, quæ in culina ministrat, corde post mortem tres oblongæ glandes, seu pilulæ carneæ sunt inventæ, magnitudinis olivarum, quæ et singulæ divisim, et omnes simul ejusdem erant ponderis, quas etiamnum in Monasterio quodam Augustinianorum asservari, Costerus in Conc. hujus Festi testatur. MICROVIENSIS, in *Litan.* disc. LXXVII, n. 14.

Cum in Nicæno Concilio contra Arianos disputaretur, et S. Nicolaus Episcopus proterviam Arii mysterium SS. Trinitatis negantem adverteret, sic eum allocutus est: Quare tibi videtur in Creatore difficile, quod in creatura reperitur? Ecce laterem unum, invenies in illo tria distincta, ignem, aquam, terram. Quibus dictis, protinus a latere ignis sursum ascendere, fluere deorsum aqua, et terra inter digitos communis visa est, cunctis ad rei miraculum obstupescens.

Gerardus Pleisensis refert, mulierem obsessam Sygebergum venisse curationis gratia, quæ cum in oratorio S. Michaelis de diversis interrogaretur, et incidere mentio de Luciferi apud inferos ligati, respondit per os ejus diabolus: Stultus, quibus catenis putatis ligatum Magistrum meum in inferno? Ferreis? Nequaquam. Tria verba sunt posita in silentio Misse, quibus ligatus est. Requisitis quibusdam Fratribus, quanam essent illa verba? Dicere noluit, sed ait: Af-

ferte mihi librum, et ego ostendam vobis illa. Allatus est ei liber missalis, et clausus porrectus, quem ille aperiens, primo ictu Canonem invenit, et digitum ponens super illum locum: *Per ipsum, et cum ipso, et in ipso*, in quibus memoria fit Trinitatis, ait: Ecce ista sunt verba, quibus ligatus est Magister meus. CESARIUS, l. v. c. 13.

Cum S. Elzarius Comes in oratione quondam positus fuisset, tota nocte Sabbati usque ad orientem solem multa præclara et admiranda divinitus ostensa viderit. Præsertim vero quomodo Pater gignat Filium, et quomodo Spiritus S. ab utroque procedat, et tres Personæ sint unus Deus. Nec tamen potuit hujus generationis et spirationis modum ullis verbis exprimere, sed quoties aliquid pro viribus tentabat: O quam male inquit, et imperfecte loquor, non possum explicare, quod vidi, nec efferre lingua, quæ experimento didici. SURIUS, in *Vita*, 27 *Septemb.*

S. Annon, Coloniensis Episcopus, Clericum habebat, qui quoties *Gloria Patri etc.* dicebat cum Episcopo, mediam semper Personam Filii omitebat. Quam negligentiam cum nemmo adverteret, et corrigeret, S. Episcopus secreto noctis silentio sonum aure percipit, negligenter et corrupte versum illum *Gloria Patri etc.* proferentis. Post hæc in extasim raptus, vidit quemdam in Majestate, quæ Filium Dei decebat, contra se stantem, qui protensis coram eo sinistrae manus digitis, primum eorum dextro tetigit indice dicens: Ecce Pater. Moxque secundum: Ecce Filius. Post hæc et tertium: Ecce Spiritus Sanctus. Ecce tres in una Deitate Personæ, quibus gloria par dicitur ab universali Ecclesia. Cur ergo Clerici tui blasphemias sine correctione præteris, qui eam, quam cum Patre et Spiritu Sancto communem possideo, gloriam mihi subtrahit, cum ad omnem *Glorie* decantationem, mediam Trinitatis Personam transilit? S. Annon admiratus, ubi ad consuetum hymnum venit, advertit Clericum in Trini Nominis glorificatione Personam Filii omittente, quare quamprimum severe corripuit, erroremque corrigere jussit. SURIUS, in *Vita*, 4 *Decemb.*

Siebertus petenti aliquid reliquiarum de S. Augustino, demum in pyxide crystallina auro gemmis distincta cor S. Augustini a Deo est traditum. Quod cum ille cum summa veneratione sacratio inclusum cum aliis reliquiis suo tempore in Altari exposuisset, visum est illud, quoties in templo

illa verba, *Sanctus, Sanctus, Sanctus* canebantur, in vitro subsilire. *PENEQUIN. in Isag. consid. 23.*

Querentis aliquando Tiburtio quomodo Trinitas demonstrari posset, S. Caecilia respondens dixit: Unus est Deus in sua virtute, quem sic in S. Trinitate partimur, quomodo in uno homine inesse dicimus, artem, memoriam, et intelligentiam, quoniam arte invenimus id, quod didicimus, memoria tenemus, quod docemur, intelligentia comprehendimus si quid nos unquam contemplari contigerit aut audire. Quidnam ergo facimus? Num hæc tria in homine una possidet intelligentia? Si ergo homo in una intelligentia possidet nomen trium significatorum, quomodo non Deus omnipotens in una et eadem divinitate vim obinet Trinitatis? Tunc Tiburtius, frater Valeriani, quem B. Caecilia jam ad Christum adduxerat, cum in terram cecidisset, copit clamare et dicere: Revera, o charissima, non mihi videtur lingua humana dare responsum, sed conjicio Dei Angelum per os tuum locutum. Et magnas egit gratias, quod cito unum esse Deum in tribus personis, ei aperte probaverit. *In vita S. CECILIE, cap. VIII ET IX, apud Surium. tom. VI, 22 Nov.*

Childebertus, Francorum, Rex pervenit aliquando cum exercitu ad oppugnandam Cæsar-Augustanam civitatem, quod ibi Ariam hæresim vigere putasset. Percontatus autem ex rustico, quem in agro deprehendit, quam religionem urbis habitatores sequerentur, essentne Christiani Catholici, an Ariani? Ille, ut erat agricola, pro suo captu, ut poterat, respondit: Sanctam inibi in Deitate Trinitatem, et Unitatem in Trinitate credi. Gavisus Rex Pontificem urbis ad se vocat, eumque alloquens ait: Quia Catholicam plebem audio urbem inhabitare, arma que contra Arianos sumpsisti inde convertito. *JOB. MAG. lib. XVI, cap. IV.*

Apud Joannem Tarpinum, in historia Caroli Magni et Rolandi, cap. XVII, exat Ferracuti gigantis de genere Goliath, Agareni, et Rolandini disputatio quedam de fide in qua cum de Trinitate et Unitate disseritur, sic habetur. Nos Saraceni credimus, ait Ferracutus, quia Creator cœli et terræ unus est Deus, nec Filium habuit, nec Patrem, sed sicut a nullo generatus est, ita neminem genuit; ergo Unus est Deus, non Trinus. Verum quidem dicis, inquit Rolandus, quia Unus est; sed cum dicis, Trinus non est, in

fide claudicas; si credis in Patrem, erede in Filium ejus et Spiritum Sanctum. Ipse enim Deus Pater, Filius et Spiritus Sanctus, est unus Deus permanens in tribus Personis. Si Patrem, infert Ferracutus, dicis esse Deum, Filium Deum, Spiritum Sanctum Deum, ergo tres Dii sunt, quod absit, et non unus Deus. Nequaquam, inquit Rolandus, sed Unum Deum et Trinum prædico tibi, et Unus est et Trinus est. Totæ tres Personæ coæternæ sibi sunt et coæquales; in Personis est proprietates, in essentia unitas, et in majestate adoratur æqualitas. Trinum Deum et Unum Angeli adorant in cœlis, ter Sanctum collaudantes; et Abraham tres vidit, et unum adoravit. Hoc ostende, ait gigas, qualiter tria unum sint? Ostendam tibi, inquit Rolandus, per creaturas; extat quippe in omni re creata Trinitatis quoddam vestigium, sicut in cythara cum sonat, tria sunt, ars scilicet, chorde et manus, et hæc tria una est cythara, sic in Deo Pater, Filius et Spiritus Sanctus unus est Deus; et sicut in amygdala tria sunt, corium scilicet, nucleus et testa, una tamen amygdala est; sic tres Personæ in Deo sunt unus Deus. In solè tria sunt, candor, splendor, et calor, et tamen unus sol est; in rota plaustrum tria sunt medium scilicet, brachia, circulus, et tamen una rota est; in temetipso tria sunt, corpus scilicet, membra, et anima, et tamen unus es homo; sic in Deo et Trinitas et Unitas esse perhibetur. Tunc Ferracutus inquit: Trinum Deum et unum esse intelligo. *JOAN. TARPEIUS, Rhem. Episcopus. in Hist. Caroli M. c. XVII.*

ONNIPOTENTIA. — Rex Ptolomæus semel Indum aliquem, unum ex septuaginta Interpretibus, interrogavit, quid sibi optimum in vita esset? Cui ille respondit: Si cognoscas; quoniam Deus mortalibus dominatur, atque ut ad optimas quasque operationes non per nos ipsos consilia dirigamus; Deus enim, qui cunctis dominatur, omnium opera perficit et deducit. *DAUBOLT. Cate. Hist. c. 1, tit. 27, ex. II.*

Cum Canutus, Rex Angliæ, quondam juxta litus maris in sella sedisset, et dixisset: Mare, Regni mei pars es, itaque mihi obtemperes! illud mox impetu facti sinum ejus undis perdidit. Quo facto territus, Rex de solio surrexit, dicensque: Vana est omnium Regum potestas, et solus Deus omnipotens! Coronam cruci imposuit, et deinceps pietatis et modestiæ cultor extitit. *Ibid. ex.*

Alphonsus, Rex Aragonum et Siciliæ, filium adversus Florentinos mittens cum valido exercitu, monuit illum, ne tantum suæ aut militum audaciæ tribueret, ut putaret se absque Dei auxilio victoriam obtinere posse; scientiam enim militarem tunc tantum prodesse, si Deum nobis pietate ac innocentia peccatum propitiumque habuerimus. Deum igitur, inquebat, cole, et in hoc confide; quem si quando iratum tibi suspicaberis, cave, contendas; imo quidquid ab eo tibi accidisse videtur, boni consule, et patientia et penitentia eum placæ. *ANTON. PANORM. III de Gestis Alphonsi. c. XXXI.*

Cum sub Decii imperio gravis in Christianos persecutio fuisset orta, plurimique martyrio affecti, alii vero carceri tenebroso inclusi rogarent, ut, sicut S. Petrum ex carcere liberavit, et ipsos liberare a sua captivitate dignaretur, mox adfuit Christus, dixitque: Fidite, et ne formidate; ego enim vobiscum sum. Et ecce repente vincula non secus, ac cæra defluxerunt, carcerque sponte patuit, et Dominus adjecit: Abite et ubicumque gentium prædicare potentiam meam. Et his dictis in cœlum abiit, illi vero ex carcere egressi sunt. Quod ubi mane adverterunt ethnici, salvaque signa porte viderunt, magnopere admirati sunt, et potentiam Dei Christianorum passim prædicarunt. *RADENUS, in Virid. 13 Mart.*

Clotarius, Francorum Rex, graviter vexatus a febre, aiebat: Vah! quid putatis qualis est ille Rex cœlestis, qui sic tam magnos Reges interfecit? Et in hoc tædio positus spiritum exhalavit. *BARON. tom. VII. Annal. an. 565.*

Alphonsus Decimus, Rex Hispanorum, cum aliquando dicere ausus fuisset, se, si prime mundi Creationi ad fuisset, multa aliter ordinatum fuisse; primo a milite, deinde Eremita jussu Dei de blasphemia corrigenda admonitus, semper tamen eandem repetens, tandem ab horribili tempestate subito exorta, sagittaque fulminea in vestes ejus incidente territus respicit; Eremitam vocari jussit, et publice verba nefanda coram eo, et aulicis retractavit. Quo facto et tempestas remisit, et dicentem tanto magis, quanto magis ipse se humiliabat, et suam quidem infirmitatem, ex una, ex altera vero parte Dei potentiam prædicabat. *DAUBOLT. ex. 9.*

JUSTITIA. — S. Brigitta Christo quondam Dæmones dicentes audivit: Si creatura illa, quam maxime diligis, videlicet Virgo, que te genuit, et nunquam offendit, peccasset

mortaliter, ac sine divina contritione mortua esset, ipsa cœlum nunquam obtinisset, sed nobiscum in inferno cruciaretur, adeo ut justitiam diligis. *BLOSIUS, in Monit. spirit. c. 1. circa finem.*

EXISTENTIA. — Mandarinus militaris præcipuus, post multam luctam Christo manus dedit in urbe Hancœ, Provincia' Cœchiarum metropoli, postquam non tam horrore Religionis Christiane, quam metu, ne suos, quos colebat, deos offenderet, diu anxius hæsit. Interea a Christiano alio Mandarinum rogatur, ut semel verum Deum serio rogaret, velit se veram salutis viam docere; si id faceret nihil se amplius ea illi dicturum. Annuit alter, et ad supremam ædium surarum partem ascendens, aperto cœlo altare instruit elegans; tum in una scheda nomen Tiencui, hoc est, Deum Christianorum, et Dominum cœli scribit, in altera sui majoris Idoli, quod ut militis, fuit deus armorum. Utramque pari reverentia in medio aræ posuit, pone accensa luminaria, et incensum posuit. Tum prostratus ad aræ pedem ac profunde utrumque nomen veneratus, sæpius fronte terram ferit; tum in genua procumbit, et: « Quisquis vestrum, ait, verus Deus est, mei curam habeat, et humiliter rogatus, mihi se illa manifestet, ut dubitare et errare desinam; ego enim homo militaris et litterarum expers quid aliud possum, quam verum inquirere, et repertum profiteri? Quis igitur mei miseratione tangetur, ut dubitantem ac perplexum juvare velit? » Dumque ita pergit loqui, vidit ex aræ in sinum suum chartam eam advolvi, cui inscriptum erat nomen Dei, idoli nomine immoto, ad quod ille cohorruit, et adhuc nondum securus, hunc motum chartæ, a divina manu esse, altari denno eam imposuit, que tamen iterum ac tertio in ejus sinum reversa est. Tunc letus in mille frusta idolum comminuit; deinde a nostris probe instructus, singulari solemnitate baptizatus est, ac Felix dictus. *BARTHOLUS, in Chin. III, fol. 570.*

DIGNITAS. — B. Angela Fologina in amore, cognitioneque Dei exercitissima persuaserat sibi, eos, qui divini amoris luce collustrati altius se in divinarum perfectionum cognitionem immergerant, præ illarum admiratione malle se degustare in silentio, quam cum aliis de iis sermonem habere, quod, quidquid de illarum excellentia in medium attulerint, nihil esse sentiant, si

cum eo, quod in se continet divina majestas, conferatur. Addebat præterea, si concionatori, quem Deus ad tantarum perfectionum notitiam evexisset, incumberet de iisdem ad populum verba facere, dicturum : *Ite; quis, quantusque sit Deus, vobis edisserere non possum; quiddid enim de illo in sacris paginis legitur, quiddid aliorum scriptis vulgatum est, quiddid hinc ad mundi usque finem dici, proferique ab hominibus potest, nihil est, si cum illa, quam Deus in se continet, abisso comparetur, et minor est sine termino comparatio, quam si arena cum universo comparatur. Animus qui non ex aliqua studii contentione, sed unctione spiritus experientiaque hanc hausit de Dei præstantia notitiam, si verbis illam explicare voluerit, male se potius de Deo loqui ejusque detrahere gloriæ et majestati, et quodammodo blasphemare, quam quid est Deus, oculis subjicere judicabit. Ita Sancta illa, quam Deus in cellam vinariam induxerat, sapidaque et eminenti suarum perfectionum cognitione illustrat, de earum ineffabili præstantia sentiebat. PENNEQUIN. in *Isagog. p. I, c. XVIII, n. 7.**

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius, quoties ad SS. Trinitatem orationem fundebat, uti faciebat frequenter, et diu, eximiam divinæ consolationis suavitatem percipiebat. Eidem Manresæ Mysterium SS. Trinitatis tam clare revelatum est, ut homo adhuc rudis librum de ea scripserit. Sed et miram erga singulas Personas devotionem, in Manresano presertim recessu sensit; hinc Pater æternus ei Romam tendenti in sacello apparuit, Filioque commendavit. Filius vero sæpius in specie parvuli, interdum etiam in forma viri se illi exhibuit. Spiritus Sanctus vero in specie flammæ ignæ, aut alio modo, dum Constitutiones scripsit, eidem assistere visus est. *GLOR. S. IGN. c. XII, II, v, p. I, l. V, n. 27. RIBAD. l. V, c. VII, H. V, p. I, l. II, n. 29. FLOR. S. IGN. c. II, III et IV.*

Petrus Faber, circa festum SS. Trinitatis renovabat animam suam dicens, omnia Mysteriorum Christi festa in illo festo concludi; et quia servus Dei summe niti debet, ut sit tabernaculum SS. Trinitatis. *Vita, II, c. XI.*
P. Franciscus Folianus plenus erat, imo

totus in SS. hoc Mysterio commendando per sancta colloquia. Tria apud illum omnia, triangulum, cubiculum, trium asserum lectus, in mensa et ubique alibi tria. In rebus etiam creatis libenter tria seligebat, quæ consideraret, ut in sole lumen, calorem, splendorem. Post mortem tres in ejus corde subalbescens flammule inventæ, quæ parte adversa in unam coalescebant, testatusque est Marsilius cognatus, medicus peritissimus, qui aderat, id plane extra naturæ leges evenisse. Ejus loculo Romæ inscriptum : *P. Franciscus Folianus, Soc. Jesu, eximius SS. Trinitatis cultor. ALEGAMBE, in Bibl. Scrip. Soc.*

P. Camillus Constantinus, Tabiræ in Japonia palo alligatus, cum a fumo et igne ex aspectantium oculis eriperetur, constanter laudabat Deum, et tandem ad *Gloria Patri etc.*, concidit. Sed iterum exurgens, iterum SS. Trinitatem collaudabat. Tandem vestibus combustis cum humi abjectus jam mortuus crederetur, adhuc trisagium illud SS. Trinitatis, *Sanctus, Sanctus, Sanctus* concinnuit, et occubuit. *NADASI, in Anno celest. heb. XXV.*

In P. Pauli Achillis, S. J. vita recensetur, quod anima quæpiam crebris alias etiam visionibus illustris, viderit universam Societatem sub symbolo vasis pulcherrimi et profundi, oblatis in Dei conspectum a tribus juvenibus Angelis. In vase tria erant cochlearia, quasi SS. Trinitas gustaret id, quod erat in pretiosissimo illo vase. *Ibidem, Hebd. xv.*

EXEMPLA PROFANA.

Thales olim quid Deus esset, interrogatus, respondit : Id, quod principio et fine caret. *LAERT. in Vita.*

Simonides interrogatus olim ab Hierone Tyranno quidnam esset Deus? unius diei spatium ad cogitandum petiit, altera die biduum, postea triduum, et sic deinceps postulavit, causamque rogatus, respondit : Quo diutius cogito, tanto obscuriora sibi omnia, que de Deo cogitarat, videri. *CICERO, de Nat. Deorum.*

Zaleucus proœmio legum, quas scripsit Loerensibus, præfixit omnibus, qui urbem eam incolerent, persuasum esse debere, Deos esse, quod manifestum sit ex cœli et totius mundi inspectione, rerumque in ipsis dispo-

sitione pulcherrima et ordine. Haud enim fortuita aut humana ejusmodi opera credi debere. *STOB. ser. XLII.*

Socrates dicebat, Deos omnium optimos et felicissimos esse; ad horum similitudinem quo quisque propius accederet, tanto meliorem esse et beatiorem. Quid melius Christianum dicere posset, si pluralis numerus insingularem verteretur? *Lib. I, Apophth.*

Plato dicebat, Deum nullo modo injustum, sed justissimum esse, nec ei similis quidquam inveniri posse, quam qui inter homines justissimus fuerit. *Polyant. v. Deus.*

Thales dicebat, homines, æstimare debere Deos omnia cernere, Deorumque omnia plena esse, et tunc fore omnes castiores. *CICERO, II, de Legibus.*

Idem interrogatus, an facta hominum Deos fallerent : Ne cogitata quidem, respondit; ut non solum manus, sed etiam mentes puras habere vellemus, cum secretis nostris cogitationibus celeste Numen adesse credimus. *VALER. MAX. l. VII, c. II.*

Alexander Magnus, cum in Jovis Ammonis templo a vate *Jovis Filius* esset dictus, respondit : Nihil mirum, nam omnium quidem natura Pater est, sed ex his optimos quosque peculiariter suos facit. *PLUT. in Apophth.*

SIMILITUDINES.

DEI UNITAS.—Sicut in sole tria sunt, substantia, radius, et lumen, et hæc tria sunt unus sol; ita in divinis sunt tres Personæ, et hæc tres sunt unus Deus.

Sicut in fonte, rivo, et fluvio est una aqua; ita in Patre, Filio, et Spiritu Sancto est una natura divina; in Patre velut in fonte; in Filio velut in rivo; in Spiritu Sancto velut in fluvio. Sicut enim rivus a fonte, et fluvius a fonte et rivo procedit; ita Filius a Patre, et Spiritus Sanctus a Patre et Filio emanat. Sicut tres faces simul junctæ non tres flammæ, sed unam referunt; ita tres Personæ divinæ non tres Dii sed unus.

TRINITAS.—Sicut Abraham, dum stare ad ilicem Mambre, vidit tres viros, et unum adoravit; ita et Ecclesia in tribus Personis unam Deitatem adorat.

Sicut in anima rationali, licet unica sit, tres tamen potentie reperiuntur, nempe, memoria, intellectus, et voluntas; ita in Deitate, licet unica sit, tres tamen Personæ existunt, per illas potentias significatæ, nam

sicut memoria parit intellectionem, et hæc amorem; ita Pater generat Filium, et hic cum Patre Spiritum Sanctum spirat.

Sicut in eodem sole tres qualitates conjunctæ reperiuntur, scilicet candor, splendor, et calor; ita in eadem Trinitate Paternitas, Filiatio, et Spiratio passiva inventuntur.

Sicut in opere quovis manuali tria concurrunt, brachium, manus, et digiti; ita ad quodvis opus hominis Pater per brachium, Filius per manum, Spiritus Sanctus, per digitos a manu et brachio procedentes significatus, concurrunt.

PERFECTIO.—Sicut nemo est, qui solem hunc sensibilem ob pulchritudinem, splendorem, et magnitudinem, non miretur, si vero accuratus cum intueri volet, nihil nisi hebentationem visus reportabit; ita SS. Trinitatem mirari quidem, et venerari convenit; scrutari autem non deest, ne opprimatur a gloriæ splendore.

Sicut sol exortu suo stellas abscondit; ita ubi intellectus Deitatem cognoscere et æstimare incipit, omnis creaturarum dignitas bonitasque evanescit et vilesit.

COGNITIO.—Sicut certo scire non possumus, ejus essentia sint stellæ, et alia hujusmodi creature, nec tamen propterea ea eorum natura indaganda desistimus, sed potius cum summo desiderio et voluptate illas speculamur; ita licet Deum perfecte comprehendere non valeamus, non tamen omittere debemus, quoniam saltem, quantum per vires intellectus nostri licet, eundem cognoscamus et penetremus.

Sicut qui citharæ bene composite suave concentum audit, nihil aliud quam ejusdem moderatorem seu citharædum animo volvit, atque ad eum, licet non videat, tota mente convertitur; ita cum suavissimam harmoniam, quæ ex operibus a Deo factis exurgit, audimus, merito ad ipsum mens nostra assidue converti debet, licet ipsum minime videamus.

Sicut sol omnes quidem irradiat æqualiter, non tamen ab omnibus æqualiter videtur, eo quod acutiorem altero alter visum habeat; ita Deus quoque omnibus se æqualiter ex creaturis cognoscendum offert, non tamen æqualiter cognoscitur, eo quod non æquali mentis acie omnes sint præditi, aut certe æqualiter eandem ad Deum cognoscendum non applicant.

Sicut artifex sigillum operi a se facto imprimi, vel appingit, ut cognoscatur, cujus

sit ea imago; ita Deus quoque homini imaginem sui impressit, ut semper meminerit, a quo factus sit, eique gratus esse, ac semper in memoria habere studeat.

MOTIVA.

AD DEUM COLEDUM.—*Quia est creator noster.* Si ergo parentes honorandos esse, vel ipsa natura, et communis omnium Gentium consensus docet; quanto magis qui animum et corpus dedit, omni studio colendus esse censebitur?

Quia conservator noster est. Si ergo vel irrationalia bruta serviunt omni modo, quo possunt domino, a quo aluntur, an non multo magis hoc homo præstare debet, qui tam liberaliter nutritur, et conservatur? An non dicit cum S. Jacobo: Si dederit mihi Dominus panem ad vescendum, erit mihi Dominus in Deum, et toto vitæ meae tempore serviam illi? GEN. XXVIII, 20.

Quia glorificator noster est. Si ergo Deus ipse dixit: Quicumque me glorificavit, glorificabo eum, quidni potiori iuro hoc idem homo respectu Dei, sic eum per totam æternitatem glorificantis, dicat? VI. REG. II, 20.

Quia præmiator noster est. Si ergo pro tam vili pretio serviunt servi mundani, quanto magis serviendum erit illi, qui dixit: Ego ero merces tua magna nimis. Et: Veni, ego ostendam omne bonum tibi? GEN. XV, 1.

Quia imperator noster est. Si ergo Imperatori terreno tantus honor et fidelitas præstatur, quantum Imperatori summo, Regi Regum, et Domino Dominantium, cui curvabitur omne genu, ut ipsemet dixit, apud Isaiam? ISAIE XLV, 24.

AD TRINITATEM COLEDAM.—*Quia ad imaginem illius creati sumus.* Quem autem imago, si vitam et rationem haberet, magis coleret, quam Artificem eum?

Quia cum cor nostrum triangulare sit sola Trinitas illud implere potest. Quidni ergo hanc solam colamus, appetamus et amemus?

Quia cum omnia opera ad extra toti Trinitati fiat communia, et ab omnibus Personis simul ad summam nostram utilitatem dirigantur; quidni etiam communis omnibus Personis cultus et veneratio nostra sit?

MEDIA.

AD COGNOSCENDUM DEUM.—*Observatio mandatorum;* ita enim docuit Christus, dum dixit: Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo, et manifestabo ei meipsum. JOAN. XIV, 21.

Familiaritas et amicitia cum Deo per frequentem orationem; ita enim iterum Christus indicavit, dicens: Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. JOAN. XV, 15.

Mundities cordis, juxta illud Christi: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. MATH. VI, 18.

Abdicatio amoris erga creaturas; quod medium Thom. Kempensis indicavit sequentibus verbis: Nisi quis omnibus creaturis fuerit expeditus, non poterit libere intendere divinis. Ideo enim pauci inveniantur contemplativi, quia pauci sciunt se a perituris et creaturis ad plenum sequestrare. IMIT. LIB. III. C. XIII.

AD SERVIENDUM DEO.—Frequentur ponderare illud Christi: Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum odio habebit, et alterum diligit, aut unum sustinebit, et alterum contemnet. An non ergo æquius est, ut Deo, supremo, sapientissimo et liberalissimo Domino, cujus jugum suave et onus leve est, quam Diabolo vilissimo et capitalissimo hosti nostro serviamus? MATH. VI, 24.

Sæpius animo volvere discursum illum ab Aulicis olim factum, dum ex lectione S. Antonii conversi sic secum discurrebant: Et quid tandem per servitia nostra, quantumcumque fidelia, obtinebimus, nisi ut amici Regis aut Imperatoris fiamus? Et in hoc quid non fragile, lubricumque? Quam vanus hic honor et inanis! Per quanta pericula pervenitur ad graviora pericula? Ecce, si volumus, hoc momento amici esse possumus summi Domini ac Dei, a cujus amicitia nemo nos invito separare poterit; cur ergo eam non præferimus?

Crebro sæcularium servorum fervorem et diligentiam, in servitio terrenis suis dominis præstando ponderare, illudque olim a S. Augustino de continentia dictum sibi applicare: Potuerunt isti et iste, et tu non poteris? Isti tam vili, tu tam sublimi Domino? Isti pro tam exiguo, tu pro tam libe-

rali præmio? Isti solis naturæ viribus, tu gratiæ divinæ auxilio?

ASCETICA.

Ad tria capita revocari possunt, quæ de Deo scire specialiter, et docere debet Asceta, nempe ad ea, quæ S. August. breviter indicavit, dum dixit: Meminerim tui, o Domine, intelligam te, et diligam te.

Primum itaque est, ut assiduam Dei memoriam habeat, eumque sibi semper, quantum fragilitas humana patitur, præsentem imagineatur; nam sicut nullum est momentum, quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate et misericordia, sic nullum debet esse momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria; omne tempus, in quo de Deo non cogitas, hoc te perdidisse memento. Porro duo speciatim de hac presentia bene apprehendi debent: 1. Modus facilis eam obtinendi, qui quidem, ut bene explicat Alphonsus Rodriguez, consistit in duobus præcipue actibus, uno intellectus, altero voluntatis. Per priorem considerandum est, firmiterque credendum, Deum ita mundum implere, ut totus sit in toto mundo, et totus in quavis parte illius: Non enim longe est ab unoquoque nostrum, inquit S. Paulus, in ipso vivimus, et movemur, et sumus. Per posteriorem, ardentia ad Deum suspiria, et vivi spiritus ac motus, quibus anima perfectissimo amore desiderat se cum Deo conjungere, eumque ad se trahere, eliciendi sunt. Citatus Rodriguez putat modum facilitum, planissimum, utilissimum, et perfectissimum constituendi se in presentia Dei, esse, si quis assuefaciat, ut omnia sua opera per purissimam intentionem gloriæ divinæ ad Deum velut sibi presentem, et omnia sua opera intuentem dirigat. De Perfec. Christ. part. 1. tr. 6. 2.

Utilitas et fructus hujus exercitii, quem quidem breviter et bene indicavit S. Bonaventura, dum dixit: Eum, qui assuevit in presentia Dei ambulare, in hac vita beatitudinem inchoare, quæ in Dei visione consistit. Lib. II de prof. Relig. c. XX. Hinc nempe Deus Abrahamo dixit: Ambula coram me, et esto perfectus. GEN. XVII, 1. Certe magna pars peccatorum (immo tota) tollitur, si peccatoris testis assistat, præcipue talis.

Alterum est, ut recte de Deo sentire discat Asceta, nam, ut recte advertit Seneca: Primus Deorum cultus est, Deos credere; deinde reddere illis majestatem suam, reddere bonitatem, sine qua nulla est majestas; scire illos esse, qui præsentium mundo, qui universa ut sua temperant, qui humani generis tutelam gerunt. Porro ut recte sentiat, tria sunt præstanda: 1. Ut quæcumque ad essentiam et attributa illius pertinent, bene discat, firmiterque, quantum in hac vita fieri potest, ea menti imprimere studeat. 2. Ut certo persuadeat sibi omnem perfectionem et bonitatem, quam in creaturis cernimus et amamus, in Deo tanquam fonte infinitis perfectius, purius, et abundantius haberi, atque adeo assiduo cum S. Francisco dicat: Deus meus et omnia! nam, ut bene quidam advertit, cum diligimus Deum, omnia in ipso reperimus. Unus est qui quaritur, sed in quo omnia continentur. O lucrum mirabile! O compendium singulare! Cur nos per diversa fatigamus? Ad ipsum ergo unanimiter festinemus, postquam cuncta bona ultra non quaerimus, sed tenemus! 3. Ut in his cognitionibus non exigit majorem certitudinem aut demonstrationem, quam in hac vita haberi queat; nam, ut prudenter Pius II, Pontifex, dixit: Unius divinitatis tres esse Personas (par est ratio de aliis perfectionibus Dei) non qua ratione probetur, sed a quo dicatur, animadvertendum.

Tertium est, ut Deum recte amare discat; nam hoc tendit rectus sensus et cognitio de Deo, ut bene S. Augustinus indicavit, dum dixit: Quisquis cognoscit te, diligit te, amat te, plus quam se, relinquat se, et venit ad te, ut gaudeat de te. In Medit. Et fusius S. Gregorius, dum ait: Deus ideo laudes suas nobis indicat, ut valeamus eum audientes cognoscere, cognoscentes amare, amantes sequi, sequentes adipisci, adipiscentes vero ejus visione perfri. LIB. XXVII, Moral. Unde Psalmista: Virtutum operum suorum annuntiabit populo suo, ut det illis hereditatem gentium; ac si aperte dicat: Ideo fortitudinem suam operationis insonnat, ut eum, qui audierit, donis disceat. Porro ad amorem istum exereendum tria præcipue officia sunt necessaria: 1. Ut pro viribus laudet Deum; quæ enim amamus, ea semper et magni facimus, et multum ac assidue prædicamus; hinc S. Augustinus: Justum est, inquit, ut creatura laudet Deum

creatorem, ipse enim ad laudandum se nos creavit, qui nostris non indiget laudibus. Quis vero laudis hujus optimus sit modus, pulchre docet S. Gregorius, dum ait : Divinæ virtutis opera tunc facundius loquimur, cum obstupescendo reticemus; laudatque homo idonee tacendo, quod idonee non valet comprehendere. LIB. IX, *Mor.* Unde Psalmista : Laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus. Ille hoc facit, qui se succumbere in laudibus ejus considerat. Ideo Job, quæ dicendo explere non potuit, facundius reticendo definiit. 2.

Ut solus quærat et ametur, ita enim ipse præcipit dicens : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Cujus causam pulchre insinuat S. Gregorius, dum dicit : Creator omnium Deus Pater Omnipotens ubique est, et ubique totus est; in parte non est, quoniam ubique est; et tunc minus invenitur, quando is, qui ubique totus est, in parte quaeritur. LIB. XVI, *Moral.* 3. Ut non tantum tempore prosperitatis, sed etiam tempore tribulationis laudetur, quaeratur et ametur; hoc enim est et tota fortitudine et viribus diligere; hinc recte S. Augustinus sic hortatur : Sive tribulemur et angustiemur, sive lætemur et exultemus, ille laudandus est, qui in tribulationibus erudit, et in lætitia consolatur. Laus enim Dei a corde et ore Christiani recedere non debet, non ut laudet in prosperis, et maledicat in adversis, sed, quemadmodum Psalmus ille scribit : *Semper laus ejus in ore meo*, Gaudes, agnosce Patrem blandientem; tribularis, agnosce Patrem emendantem, sive blandiatur, sive emendet, eum erudit, cui parat hæreditatem. *Super. Psal. 34.* Ut vero etiam ut secundis rebus laudemus Deum, pulchre rationem insinuat Xenophon, dum dicit : Tunc maxime colendos esse Deos, cum homini res sunt secundæ, ut, cum incidit necessitas, confidenter illos imploremus, utpote benevolos jam et amicos. Et quo perfectius hæc tria officia præstiterimus, tanto ipsi quoque perfectionis erimus, nam ut bene advertit Sanctus Bernardus : Deus charitas est, et quanto quis Deo conjunctior fuerit, tanto plenior erit charitate (SER. IV, *sup. Cant.*); modo tamen, etiam perseveranter quaeratur; nam, ut idem Sanctus ait : Deus æternitas est, ideo non invenitur nisi ab iis, qui perseveranter eum quaerunt. *Ad tract.*

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

De Deo Uno.

Ostendi potest, quare Deus solus sit amandus super omnia; quia scilicet Deus est fons omnis bonitatis, juxta illud Jeremiæ : « Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas, quæ continere non valent aquas. » JER. II, 13.

Unde probari potest, quod omnis bonitas, quæ in creaturis reperitur, in Deo invenitur, 1. *Purius*; quia ibi sine peccato, et sine admixtione mali gustatur. 2. *Recentius*; quia Deus semper idem est, ac Sanctus tam novus, ac si primum frui eo inciperent. 3. *Plenius*; quia in Deo omnia bona sunt conjuncta, juxta illud Exodi : Veni, ego ostendam omne bonum tibi. EXOD. XXXII, 19. Hinc tres fructus eliciendi : 1. Dolor concipiendus ob fontem hunc derelictum, dicendumque cum Anna Tobie matre : Omnia simul in te uno habentes, non debebamus dimittere te. (TOB. X, 5.) 2. Firmiter credendum, non posse sitim desideriorum nostrorum alibi, quam in hoc fonte, satiari, juxta illud S. Augustini : Fecisti nos, Domine, ad te, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. 3. Ad hunc recurrendum, quoties ad creaturæ amorem allicimur, et dicendum cum Davide : Quid mihi est in cælo, et a te, quid volui super terram? PS. LXXII, 25. Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, et delectatus sum. PS. LXXVI, 4.

Ostendi potest ex occasione thematis : « Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies; » DEUT. VI, 13. cur soli Deo sit servendum, idque per conditiones in dominis requiri solitas, nempe 1. Quia *potentia et dignitate* antecedit omnes alios dominos; quæ quidem potentia colligitur, tum ex *regnum et subditorum multitudine*, (nam Domini est terra, et plenitudo ejus, orbis terrarum, et universi, qui habitant in eo.) PS. XIII, 1; tum ex *plenissima subjectione omnium*, juxta illud Mardochei testimonium : Tu fecisti cælum et terram, et quidquid cæli ambitu continetur; Dominus universorum tu es, nec est qui resistat Majestati tuæ.) ESTH. XIII, 10; tum *divitiarum abundantia* (nam non est

finis thesaurorum ejus, Isaia teste : Et quis intravit in thesauros ejus? ut Baruch testatur. 2. Quia *Sapientia* quoque alios antecedit, (quia in eo sunt omnes thesauri Sapientie absconditi, ut S. Paulus testatur; et Sapientie ejus non est numerus, teste David.) 3. Quia *liberalitate* alios etiam antecedit, uti colligitur tum ex *liberali communicatione necessariorum*, (juxta illud Luca : Numquid aliquid defuit vobis, quando misi vos?) LUC. XXII, 35; *facilitate laborum* (juxta illud Christi : Jugum enim meum suave est, et onus leve.) MATTH. XI, 30; *indulgentia errorum*, (juxta illa Joëlis : Convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus et misericors est, et multa misericordia, et prestabilis super malitia.) JOELIS. II, 23; *premiatione laborum*, (juxta illud Sancti Pauli : Oculis non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus iis, qui diligunt eum), tum ex *defensione suorum servorum*, (juxta illud : Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.) ZACHAR. II, 8. Hinc David dicere ausus : Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum, quoniam tu mecum es. PS. XXXVI, 3.

Hortandi ergo auditores, ut, quoniam nemo potest duobus dominis servire, hunc præ cæteris eligant, et tanto fidelius omnes servorum partes implere studeant, quanto præstantiorem Dominum sunt nacti. Vide Fabrum, con. 2. *Dom. 4. Quadr.*

Ostendi potest occasione thematis : *Quis putas, est fidelis servus?* (MATTH. XXIV, 45.) Quæ conditiones ad verum servum requirantur, nempe illæ, quas S. Paulus in Epistola ad Ephesios indicavit, 1. *Cum timore et tremore*; EPH. VI, 3; ita enim et Deus ipse exegit dicens : Filius honorat Patrem et servus Dominum; si ergo Pater ego sum, ubi amor meus? Si Dominus ego sum, ubi timor meus? MALACH. III, 6. 2. *Cum simplicitate cordis*; quod fiet purissima intentione, solam ipsius gloriam et beneplacitum querendo, ita ut dicere possit cum Judith : Quidquid illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vite mee. JUDITH. XII, 7. 3. *Cum bona voluntate*, id est, prompto et hilari animo, juxta monitum S. Pauli : Unusquisque, prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus. Excitandi proinde auditores ad prædictas tres condiciones implendas, in memoriam illis revocando,

TOMUS I.

quod idem Apostolus loco supra citato dixit : Scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hæc recipiet a Deo. II COR. IX, 7.

Ostendi potest ex occasione thematis : *Creditis in Deum?* JOAN. XIV, 1; et probari existentia et unitas Dei ex triplici capite. 1. Ex lumine naturali, quod dicitur, unum debere esse omnium rerum principium. 2. Ex structura mundi et gubernatione, quæ requirit unitatem imperii, seu monarchicum regimen. 3. Ex essentia Dei, quæ debet omnes perfectiones continere. Hinc tres doctrinæ eruentur. 1. Firmiter credendus Deus; si enim plurium hominum testimonium sufficit ad fidem nostram excitandam, cur tot tantaque testimonia naturæ et revelanti Dei, et omnium Christianorum consensus, ad existentiam Dei credendam non sufficiat? 2. Firmiter sperandum in Deo; ut pote qui de seipso dixit : Videte, quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me. Ego occidam, et ego vivere faciam, et non est, qui de manu mea possit eruere. DEUT. XXXII, 39. 3. Firmiter adhaerendum et per amorem, cum in eo tanquam in fonte reperitur, quidquid alibi desiderare possumus. Vide Fabrum, Conc. 3. *Dom. Trin.*

Ostendi potest ex occasione thematis : *Quid me dicis bonum?* Nemo bonus, nisi unus Deus; (MARC. X, 17.) quales perfectiones in se continent Deus ad intra, juxta illud S. Pauli : Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini mei Jesu Christi etc. ut possitis comprehendere eum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, et longitudo, et sublimitas, et profundum. EPHES. III, 18. Itaque 1. Per latitudinem intelligi potest *immensitas* ejus, juxta illud Jeremiæ : Cælum et terram ego impleo. JER. XXV, 24. Unde auditores ad ejus timorem extimulandi, ut cum S. Davide dicere possint : Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear. PS. XV, 8. 2. Per longitudinem *æternitas*, juxta illud Psalmi : Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. PS. CI, 28. Unde ei soli per fiduciam et amorem adhaerendum; ut recte monet Thomas Kemp. Qui adheret creature, cadet cum labili; qui amplectitur Jesum, firmabitur in ævum. Illum dilige, et amicum tibi retine, qui omnibus recedentibus, te non relinquet, nec patietur in fine perire. L. II, c. 7.

43

3. Per sublimitatem *summa perfectio et dignitas*, juxta illud Psalm: Tu solus altissimus in omni terra (Ps. LXXXII, 15); unde ad honorandum Deum excitandi auditores.

4. Per profunditatem ejus *incomprehensibilitas*, quoad essentiam, quoad sapientiam, quoad judicia, juxta illud S. Pauli: O altitudo divitiarum Sapientie et Scientie Dei! Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Rom. II, 33. Unde excitandi auditores, ut semper approbent judicia ejus, et illis se cum debita reverentia et æquanimitate submittant. Vide Fabrum, con. 4. *Domini. Trin.*

Ostendi potest ex occasione thematis: *Domini Deum tuum adorabis, et ipsi soli servies* (MATTH. IV, 10); qualia attributa Deus respectu hominum habeat, nempe illa, quæ per animalia currum Dei (quo providentia gubernans mundum significatur trahentia fuerant indicata). Nam 1. Leo significat *Potentiam*, ex qua affectus submissionis, timoris, et fiducia excitari debet. 2. Per Aquilam *Sapientia Dei*, quæ omnia penetrat, et videt; hinc non alte sentiendum de nobis, reverenter et simpliciter cum Deo agendum. 3. Per Bovem *Justitia*, quæ ferit offendentes de cornibus vindictæ suæ; hinc tribulationes patienter ferendæ, ut in hac vita eidem satisfaciamus; vindicta de inimicis Deo committenda; offensæ Dei et proximi studiosè cavenda. 4. Per Hominem *Misericordia Dei*, de qua David: Misericordia Domini plena est terra. Ps. XXXII, 5. Unde gratiæ in primis agendæ, dicendumque cum Davide: Benedic anima mea Domino etc. qui coronat te in misericordia et miserationibus. Ps. CI, 4. Deinde magna in ipsum fiducia concipienda; misericordia rependenda, juxta illud: Nonne oportuit et misereri conservi tui, sicut ego miserus sum? MATTH. XVIII, 33.

Vide Fabrum, in *Fest. S. Trin. conc.*

Ostendi potest ex occasione thematis: *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum*; JOAN. XII, 2. Quibus funiculis trahat Deus ad se homines, nempe 1. Per funiculum *Amoris*, conferendo varia beneficia. 2. *Pudoris*, per tot exempla Sanctorum, de quibus illud S. Augustini olim dictum repetat: Potuerunt isti et istæ, et tu non poteris? 3. *Timoris*, minitudo pœnas verbis et exemplis. Vide fusius hanc conc. apud Fabrum *Dom. 4. post Pasch. conc. 7.*

Ostendi potest ex occasione thematis: *Veni Jesus januis clavis, et stetit in medio*; JOAN. XX, 31. Quales fructus afferat præsentia Dei, tales nimirum, quales sol mundo exortus afferre solet. Nam 1. pellit tenebras peccati, quia magna pars peccatorum tollitur, si peccatoris testis, et talis præcipue assistat. 2. Fugal nocturna spectra timoris vani, juxta illud Psalmi: Querite Dominum, et confirmamini; querite faciem ejus semper. Ps. CIV, 1. 3. Facit fructiferam animam in operibus bonis et virtutibus, quia qui Deum inspectorem habet, nihil omittet, quo oculis ejus placere possit; hinc Abrahamo dictum: Ambula coram me et esto perfectus. GEN., XVII, 1. 4. Hominem lætum, et ad labores promptum facit, juxta illud Davidis: Renuit consolari anima mea; memor fui Dei, et delectatus sum. Ps. LXXVI, 4.

Ostendi potest, quomodo præsentia Dei sit concipienda, scilicet cogitando illud S. Augustini: Deus totus oculus est, totus manus, totus pes. Totus oculus, quia omnia videt (etiam occulta et profunda cordis, ut pisces avis in aquis); totus manus, quia omnia operatur; totus pes, quia ubique est, et ubique operationis suæ vestigia relinquit. Vide Fabrum, *Dom. 1. post Pasch. con. 6.*

DE TRINITATE. — Ostendi potest ex occasione thematis: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*, (MATTH. XXII, 19) primo, quam merito Mysterium SS. Trinitatis credatur, idque probari tum ex figuris veteris Testamenti, tum ex textibus novi, tum ex miraculis. Secundo, cur quisvis Christianus debeat profiteri et credere SS. Trinitatem, nempe quia hæc professio est nostra tessera militaris contra infideles; est scopus et regula nostrarum actionum, unde dicimus: *Gloria Patri etc.*, est clypeus contra Dæmones; est cithara laudis divine, per quam cum Angelis illud Isaiæ canimus: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus exercituum*, Vide Fabrum *Dom. Trin. con. 4 et 2.*

Ostendi potest ex occasione ejusdem thematis, 1. Cur hoc Festum præcipua devotione colendum sit, quia scilicet est Festum omnium trium Personarum, et consequenter Festum omnium Festorum celeberrimum. 2. Quo modo debeat celebrari, scilicet firmiter credendo SS. Trinitatem, firmiter in eam sperando (quia potest pro-

pter Patris potentiam, scilicet propter Filii sapientiam, et vult juvare propter Spiritus S. bonitatem), et firmiter per charitatem ei adhaerendo, atque adeo semper cogitando, quæ ei placent, propter Patrem, loquendo propter Filium, operando propter Spiritum Sanctum.

Ostendi potest, quomodo perpetuum *Gloria Patri*, aut *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, cani possit SS. Trinitati, si scilicet omnes cogitationes, verba et opera purissime ad majorem Dei gloriam referantur; aut si semper facere studeamus, quæ Deo placent, quomodo placent, et quia placent. Ostendatur proinde, quam excelsus Deoque gratus, et consequenter etiam nobis utilis sit hic modus colendi SS. Trinitatem. 2. Quomodo hic ipse modus practicæ usurpari possit, et debeat.

Ostendi potest ex occasione thematis: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*, (MATTH. XXVII, 49), id, quod S. Bernardus in hoc festo dixit: Est Trinitas, a qua homo cecidit, Pater, Filius, et Spiritus Sanctus; et est trinitas, quæ cecidit, intellectus, memoria, et voluntas; et est trinitas, in quam ista cecidit, impotentia, ignorantia, concupiscentia; et est trinitas, per quam cadens trinitas resurgit ad Trinitatem, de qua cecidit, scilicet, fides, spes, et charitas. Quæ proinde singula pro rei exigentia per partes explicari possunt. *Serm. de SS. Tr.*

Vide Engelgrav. in *culo Empyr.* Embl. 28, § 3, circa finem.

MISCELLANEA.

DE DEO. — Muta animalia et ferarum greges ducentes sequuntur suos. Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, et omnis ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur. In navi unus gubernator, et in domo unus dominus, et in quovis grandi exercitu unus signum spectatur. Est ergo unus in mundo Deus. S. Hieron. in *epist. ad Rust. Monach.*

Ea est Dei vita, quæ nihil beatius, nihil omnino bonis omnibus affluentius cogitari potest; nihil enim agit, nullis occupationibus est implicatus, nulla opera molitur, sua potentia et virtute gaudet, habet exploratum fore se semper tum in maximis,

tum æternis voluptatibus; quæ omnia intelligit de Deo secundum se, et ad intra spectato. Epicurus, apud Cicero. *lib. de Nat. Deorum.*

Firmissimum hoc adferri videtur, cur Deos esse credamus, quod nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit immanis, cujus mentem non imbuerit Deorum opinio. CICERO, l. I. *Tusc.*

Sit hoc a principio persuasum hominibus, Dominos esse ac Gubernatores Deos eaque, quæ geruntur, eorum gerit ditione ac numine, eosque optime de hominum genere mereri; et qualis quisque sit, quid agat, quid in se admittat, qua mente, qua pietate colat religionem, intueri, plerumque et impiorum habere rationem. CICERO, II, de *Leg.*

Qua cura ac vigilantia pios omnes Dominus servet, ac tueatur, declarant illa verba Sponsæ: Hortus conclusus, soror mea sponsa. CANT. IV, 12. Hortum enim appellat animam justam, quia ea velut paradus deliciarum veri Salomonis est, cujus deliciæ sunt esse cum filiis hominum. Conclusum autem dicit hunc hortum, propter jugem et summam Angelorum custodiam, quibus undique septus est. Quod etiam Dæmon testatur, cum de B. Job ait: Nonne tu vastasti eum, et omnem domum ejus? Job. I, 10.

Si is, qui fidem cujusdam amici spectatissimam habet, delatoribus non credit, si aliquid fecisse eum referant, de quo dubitari possit, an recte fecerit; cur Deum, cujus opera perfectissima quotidie cernimus, in quovis opere suo justissimum esse non dicamus, neque eorum causas in hac vita queramus? GRANAT. In *Silo.* f. 36.

Fingamus Regem, expugnata rebellis civitate, centum captivos cepisse, e quibus nonaginta interfici, decem vero magnis muneribus donatos sibi assidere jusserit; quantum decemisti suo Regi se debere fatentur? Nunc vero totam generis humani massam considera. Ex hac videbis maximam partem infidelitatis tenebris operatam, ad æternam mortem parari, ex fidelibus autem maximam quoque partem perire, cum sit arcta via, quæ ducit ad vitam, et multi quidem vocati, pauci vero electi sunt; quale ergo beneficium erit, inter tot perditorum milia, inter paucissimos illos numerari, quibus hæc sors felicissima contigit? Ibidem.

Quod in navi gubernator, quod in curru agitator, quod in choro præcentor, quod

denique lex in civitate, et dux in exercitu, hoc Deus est in mundo. *ARIST. l. de Mundo, c. vi.*

Prope Deus est, tecum est, intus est. Ita dico, Lucili, sacer, intra nos Spiritus sedet, bonorum malorumque nostrorum observator. Hic prout a nobis tractatur, ita et nos tractat ipse; bonus vobis vir sine Deo nemo est. An potest aliquis supra fortunam, nisi ab eo adjutus, exurgere? ille dat consilia magna et erecta in unoquoque bono viro. *SENECA, ad Lucil. 7.*

Deus autem, qui est æterna mens, ex omni utique parte perfectæ consummatæque virtutis est. Quod si verum est, unus sit necesse est. *LACTANT. FIRMIANUS, lib. I. de Div. Just. c. 1.*

Quid enim est aliud, quam Deus, et divina ratio toti mundo, partibusque ejus inserta? Ergo nihil agis, ingratisse mortalium, qui te negas Deo debere, sed natura, quia nihil natura sine Deo est, nec Deus sine natura, sed idem est uterque, nec distat officio. *SENECA. l. de Benef.*

Non placuit Persio, quod aurea vasa templis inferrentur, eo quod supervacuum putaverit Diis offerri, quod avaritiæ potius, quam sanctitatis est instrumentum; atque adeo potius illis offerri volebat

Compositum jus, fasque animi, senelisque recessus
Mentis, et incoctum generoso pectus honesto.

LACT. FIRMIANUS, lib. cii.

Nihil est Deo similis et gratius, quam vir animo perfecto bonus, qui hominibus cæteris antecellit, quod ipse a diis immortalibus distat. *LUCIUS APUL. de Deo Socrat.*

Cum Thales, septem Sapientium unus, coelum considerans in foveam cecidisset, ancilla eum deridens dixit: El tu, que supra te sunt, indagabis, si, que ante te erant, videre non poteras. *ANTON. in Melissa, p. 2, s. 77.* Applicata hoc ad curiosam contemplationem Dei.

Apud Persas, qui Regem curiose intuliti essent, morte plexi sunt. Sed et qui Arcam fœderis curiosius inspexerant, subito interempti sunt. Quanto magis, qui Deitatem et Trinitatem curiose scrutari voluerint, opprimuntur ab ejus gloria? *I. REG. vi.*

Epictetus Philosophus dixit: Si omnino eum declararem, vel ego Deus essem, vel ille Deus non foret. *FABER, in festo SS. Trinitatis, c. x, q. 5.*

AUCTORES.

Leonardus Lessius, *de Divinis Perfectioribus.*

Justinus Michoviensis, *in Litanias Lavrentianis, discursu 70 et seq.*

Robertus Bellarminus *de Ascensione mentis ad Deum.*

Joannes Nadasi, *in Anno Hebdomadarum celestium, tota parte prima.*

DEI MISERICORDIA.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est actus voluntatis, quo Deus ex infinita sua bonitate miseriam suarum creaturarum sublevare conatur. *Communis Theol.*

DIVISIO. — Dividitur in prævenientem, prosequentem, et subsequentem. Illum misericordia Dei prævenit, cujus affectum ad bonum effectum incitat et incendit. De secunda dicitur a Domino: « Misericordia mea non recedet a te; » ab illo divina misericordia non recedit, cum quo cooperando procedit. De tertia psallit Propheta: « Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vite mee; » illum misericordia subsequitur, cui finalis perseverantiæ gratiam impertitur. *S. BONAV. in ps. xciii.*

Quam ipsam divisionem etiam S. Bernardinus sequentibus verbis proponit: Prima est misericordia Dei præveniens, et hoc est, quando Deus prævenit in anima, absque eo, quod anima mereatur illam. Secunda est misericordia Dei consequens, quando inspiratur a Deo in tua anima, et tu illam non petis. Tertia est misericordia Dei subsequens. Status autem misericordiæ Dei subsequens est, quando anima vult illam misericordiam acceptare, et consentit, et associatur cum ipsa misericordia, humiliter implorando illam, quia primo Deus ostendit sibi misericordiam suam. Secundo succedit tua voluntas, quia (secundum Augustinum) si quæris et vis, jam habes ipsam, de quo dicit Propheta in persona Dei: *Misericordia mea cum ipso.* *S. BERNARDINUS, t. IV, ser. 48.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Dominator Domine Deus, misericors et clemens, patiens, et multe miserationis, et verax, qui custodis misericordiam in millia. *EXOD. c. XXXIV.*

Miseror et misericors Dominus, patiens et multum misericors; suavis Dominus universis, et misericordia ejus super omnia opera ejus. *PS. cxliv.*

Magna est super cælos misericordia tua, et usque ad nubes veritas tua Domine, in cælo misericordia tua, et veritas tua usque ad nubes; justitia tua sicut montes Dei. *PS. cxvii et 35.*

In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans. *JEREM. c. xxxi.*

Misericordia tua ante oculos meos est, et complacui in veritate tua. *PS. xxv.*

Quia patiens Dominus est, in hoc ipso poeniteamus, et indulgentiam ejus fusi lacrymis postulemus; non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. *JUBIL. viii, 15.*

Expectat Dominus, ut misereatur vestri; et ideo exaltabitur parcens vobis. *Is. c. xxx.*
Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, et misertus est Deus super malitiam quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit. *S. JONAS, c. iii.*

An divitiis bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit? *ROM. c. ii.*

Misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. Diligis enim omnia, que sunt, et nihil odisti eorum, que fecisti. *SAP. xi, 24.*

Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine; quia amas animas. *SAP. xi, 27.*

O quam bonus et suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus! Ideoque eos, qui exerrant, corrigis, et de quibus peccant, admones, et alloqueris, ut relicta malitia, credant in te, Domine. *SAP. xii, 1 et 5.*

Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus limentibus se; quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. *PS. cx, 13.*

Misericordia tua, Domine, plena est terra. *PS. cxviii, 64.*

Quam magna misericordia Domini, et propitiatio illius convertentibus ad se. *ECCL. xvii, 28.*

Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti; quia non defecerunt miserationes ejus. *TIREN. iii, 22.*

Universo via Domini, misericordia et veritas. *PS. cxiv, 10.*

UTILITAS. — Ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia. *ROM. c. v.*

Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes ejus. *TIREN. c. iii.*

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

QUALITAS. — Benignus est Deus, nec nullus poterit homo illius benignitatem satis predicare; imo etiam omnes omnium hominum lingue simul coæverantur, ne sic quidem partem aliquam benignitatis illius enarrare possent. *S. CYRILLUS JEROS. Catech. ii.*

Audeo dicere, quod divina clementia prouior sit ad ignoscendum, quam ad puniendum, dicente Propheta: « Quoniam ira in indignatione ejus, et vita in voluntate ejus; » nempe naturale et proprium Dei, sacro testante eloquio, et miseris semper et parcere; » nec non misericordia ejus judicium superexaltat, atque excedit. *S. LAUR. JUSTIN, de Humilit. c. iv.*

Magna omnino misericordia Domini in expectatione est; non enim peccantem Angelum expectavit, sed præcipitavit e cælo, hominem peccantem non distulit, sed protinus expulit eum de Paradiso; nunc autem jam expectat, dissimulat, sustinet decem annis aut viginti, et usque ad senectutem et senium. *S. BERN. op. Mansi tract. xlix, disc. iii, n. 1.*

Nullus misericordiam invocaret, nisi miseria provocaret; et nota, quod misericordia legitur in Scriptura, magna, speciosa, benigna. Quare magna? Quia liberat a magna miseria culpæ originalis. Quare speciosa? Quia præservat a fœda miseria culpæ actualis. Quare benigna? Quia separat a maligna miseria molestiæ temporalis. *S. BONAV. in Ps. cxix.*

Si aliquis in presentia Regis occidisset Reginam, et filios Regis, et peccasset eum filius Regis, deinde veniret ad petendam